

เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี **ชุดความรู้ และเทคโนโลยี การพัฒนาที่ดิน**

สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การใช้ประโยชน์หญ้าแฝก เพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดิน ในแปลงไม้ผลและไม้ยืนต้น

ปัจจุบัน แม้ว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยที่ตกในแต่ละปี จะมีปริมาณเท่าๆ หรือใกล้เคียงกัน แต่เกษตรกรก็มักประสบปัญหาภัยแล้งหรือภาวะพืชที่เพาะปลูกขาดแคลนน้ำเป็นประจำ ก่อความเสียหายแก่เกษตรกรและเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก การแก้ไขปัญหาลักษณะขาดแคลนน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการในการเก็บรักษาความชุ่มชื้นไว้ในดินให้ได้ยาวนาน แต่เท่าที่ผ่านมาราบบปัจจุบันเกษตรกรส่วนใหญ่ในเขตพื้นที่เกษตรน้ำฝนยังคงเพาะปลูกติดต่อกันมาโดยมิได้มีมาตรการใดในการช่วยเก็บรักษาความชุ่มชื้นในดินเลย ดังจะเห็นได้จากการที่ฝนตกลงมาก็ปล่อยให้ไหลเป็นจำนวนมากไหลบ่าออกจากพื้นที่ลงสู่แม่น้ำลำคลอง ซึ่งนอกจากจะเป็นการสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์แล้ว น้ำฝนที่ไหลบ่ายังจะกัดเซาะและพัดพาหน้าดินซึ่งมีปุ๋ยและธาตุอาหารพืชที่สำคัญให้สูญเสียไปอีกด้วย

การปลูกหญ้าแฝก เพื่อรักษาความชุ่มชื้นในดินสำหรับปลูกไม้ผล ใช้หลักการเดียวกัน ทั้งนี้วิธีการและรูปแบบการปลูกหญ้าแฝกขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่เกษตรกรสามารถเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง

บนพื้นที่ที่มีความลาดชัน โดยเฉพาะแถบภาคเหนือและภาคใต้ที่เกษตรกรนิยมปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นนั้น ส่วนใหญ่จะปลูกบนคันคูรับน้ำรอบขอบเขาหรือชั้นบันไดดินซึ่งมักพบปัญหาดินที่สร้างไว้ถูกน้ำฝนกัดเซาะพังทลายเสียหายเป็นประจำ ปัจจุบันสามารถปรับปรุงแก้ไขได้โดยการปลูกหญ้าแฝกให้เป็นแนวรั้วบริเวณคันคูขอบเขาหรือชั้นบันไดดินด้านนอก ซึ่งมีวิธีปฏิบัติดังนี้

การเตรียมพันธุ์หญ้าแฝก เตรียมหน่อพันธุ์ซึ่งได้เพาะชำไว้ในถุงพลาสติกสีดำขนาด 2"x6" หรือขอพันธุ์จากหน่วยงานกรมพัฒนาที่ดินในจังหวัด

การเตรียมดิน หลังจากได้ดำเนินการทำคันคูรับน้ำรอบขอบเขาหรือชั้นบันไดดินแล้วเสร็จ จะต้องเร่งเตรียมดินบริเวณขอบคันเพื่อปลูกหญ้าแฝกทันที ทั้งนี้ให้พรวนดินให้ละเอียดเป็นแนวแคบๆ ชิดขอบคันด้านนอกและเพื่อให้หญ้าแฝกเจริญเติบโตและทำหน้าที่ได้อย่างรวดเร็ว ควรผสมปุ๋ยหมักและโรยด้วยปุ๋ยสูตร 15-15-15 แค่นี้เพียงบางๆ คลุกเคล้าลงไปด้วยจะได้ผลดีมาก

www.ladd.go.th

กรมพัฒนาที่ดิน สำนักปฏิบัติการไทย

ดินมีปัญหาก็รักษา หมอดินอาสาหมู่บ้าน-ตำบล ที่ใกล้บ้าน

การปลูกหญ้าแฝก นำกล้าหญ้าแฝกที่ได้จัดเตรียมไว้ แล้วลงปลูกโดยดิ่งลงพลาศติดกอ ปลูกเป็นแถวเดี่ยวระยะห่างระหว่างโคนต้น 5-10 เซนติเมตร กลบดินให้แน่น ควรปลูกในขณะที่ดินยังมีความชุ่มชื้น

การดูแลรักษา ในระยะแรกดำเนินการปลูกซ่อมทันทีเมื่อพบต้นที่ตายไป หลังปลูก 3 เดือนให้ตัดยอดหรือใบให้เหลือความสูงประมาณ 40 เซนติเมตร จะทำให้หญ้าแฝกแตกกอเรียงชิดติดกันได้เร็วยิ่งขึ้นและให้ระวังและกำจัดวัชพืชพวกไม้เถา

2. พื้นที่ที่มีความลาดเทปานกลาง-ต่ำ

บนพื้นที่ที่มีความลาดเท จะเป็นพื้นที่ง่ายต่อการชะล้างพังทลายของดินจากน้ำฝนที่ไหลบ่า ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันและกักน้ำที่ไหลบ่าไว้ในดินให้ชุ่มชื้นอย่างยาวนาน จึงควรที่จะมีการปลูกหญ้าแฝกตามแนวระดับขวางความลาดเทของพื้นที่

บนพื้นที่ที่มีความลาดเทสม่ำเสมอ ความถี่ห่างของแนวหญ้าแฝกที่จะปลูก ขึ้นอยู่กับระดับความสูงต่ำของพื้นที่ พื้นที่ที่มีความลาดเทสูงแนวหญ้าแฝกก็จะถี่กว่าพื้นที่ที่มีความลาดเทต่ำ แต่ทั้งนี้ความห่างระหว่างแนวหญ้าแฝกที่จะปลูกจะต้องอยู่ห่างกันไม่เกินค่าสูงต่ำ ตามแนวตั้ง 1.50 เมตร ซึ่งจะได้จากการใช้สายยางหาระดับแบบช่างไม้ ดังนั้นในพื้นที่สวนไม้ผลหรือไม้ยืนต้นที่ปลูกในพื้นที่ที่มีความลาดเทสม่ำเสมอ นั้นจึงกระทำได้ง่ายทั้งนี้เมื่อกำหนดแนวที่จะปลูกได้แนวแรกแล้ว แนวต่อไปก็ใช้จำนวนแถวของไม้ผลที่ปลูกเป็นตัวกำหนด เช่น ในแนวแรกมีไม้ผล 3 แถว ดังนั้นทุกๆ 3 แถวของไม้ผลก็จะปลูกหญ้าแฝก 1 แถว จนตลอดพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้หญ้าแฝกได้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้นก็ต้องวางแผนปลูกตามแนวระดับขวางความลาดเทของพื้นที่ด้วย และการปลูกหญ้าแฝกระหว่างแถวไม้ผลจะปลูกห่างจากโคนไม้ผลที่จะปลูก 1.50-2.00 เมตร ดังนั้น ความห่างของแนวหญ้าแฝกตามแนวตั้งอาจน้อยกว่า 1.50 เมตร หรือเกินกว่า 1.50 เมตร เล็กน้อยก็ได้ตามความเหมาะสมของแถวไม้ผลที่ปลูก

สำหรับพื้นที่ที่มีความลาดเทไม่สม่ำเสมอแต่มีความลาดเทเพียงเล็กน้อยนั้น ก็จะมีปัญหาการสูญเสียดินจากน้ำฝนที่ไหลบ่าไม่มากนัก การปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาความชุ่มชื้นในดินกระทำโดยการปลูกแบบครึ่งวงกลม โดยการปลูกหญ้าแฝกห่างจากโคนไม้ผล 1.50-2.00 เมตร แบบครึ่งวงกลมหมายรับน้ำฝนที่จะไหลบ่าลงมาเพื่อกักเก็บน้ำไว้

การปลูกหญ้าแฝกแบบครึ่งวงกลมนี้ ก็มีการเตรียมดินและการปลูกรวมทั้งการดูแลรักษาเช่นเดียวกันกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งเมื่อหญ้าแฝกเจริญเติบโตเต็มที่แล้วควรมีการตัดใบหญ้าแฝกให้เหลือสูงประมาณ 40 เซนติเมตรเป็นประจำ 2-3 เดือนต่อครั้ง โดยนำใบหญ้าแฝกที่ตัดได้นำไปคลุมโคนไม้ผล จะช่วยลดการสูญเสียของน้ำในดินจากการระเหยได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ใบหญ้าแฝกก็จะค่อยๆ ผุพังสลายตัวเป็นปุ๋ยให้แก่ไม้ผลที่ปลูกได้อีกด้วย

3. พื้นที่ที่ไม่มี ความลาดเทหรือพื้นที่ระดับ

ให้ปลูกหญ้าแฝกเพื่อกักเก็บน้ำฝนไว้ในพื้นที่ระดับ โดยให้ไหลบ่าออกจากพื้นที่ให้น้อยที่สุด ดังนั้นวิธีการปลูกหญ้าแฝกก็จะปลูกเป็นแถวเดี่ยวล้อมรอบพื้นที่ และบริเวณที่ปลูกไม้ผลก็จะปลูกหญ้าแฝกห่างแถวไม้ผลที่ปลูก ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการตัดใบคลุมโคนไม้ผล เพื่อลดการสูญเสียน้ำในดินจากแสงแดด นอกจากนี้อาจจะปลูกแบบวงกลมรอบโคนต้นไม้ผลก็ได้

ในพื้นที่ลาดชันในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่จะประสบกับปัญหาการชะล้างพังทลายของผิวหน้าดิน วิธีการแก้ไขแบบง่ายลงทุนต่ำ โดยการปลูกหญ้าแฝกเป็นทางเลือกหนึ่งที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้ผลดี ทั้งยังรักษาความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ ■

ข้อมูลจาก : คณะทำงานวิชาการหญ้าแฝก กรมพัฒนาที่ดิน

■ สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

- สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน โทร 0-2579-1792
- สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1-12
- กรมพัฒนาที่ดิน ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม 10900 โทร 0-2579-8515

หรือที่